INDIVIDUAL YONDASHUV ASOSIDA TA`LIM SIFATITNI OSHIRISH

Chichiq davlat pedagogika universiteti tadqiqodchisi
Nurova Malika Abduzairovna
malika@gmail.com.

Annotatsiya: Maqolada individual yondashuv asosida ta`lim sifatini oshirishning nazariy asoslari, amaliy mexanizmlari va O`zbekiston ta`lim tizimiga moslashtirilgan modeli ko`rib chiqilgan, Adabiyotlar keng tahlil qilinib, individual yondashuvning kompetensiyaviy, motivatsion va differensial jihatlari, shuningdek, individual ta`lim marshruti, diagnostika va adaptiv texnologiyalar orqali sifatni oshirish imkoniyatlari o`rganilgan.

**Kalit so`zlar**: individual yondashuv, shaxsga yo`naltirilgan ta`lim, ta`lim sifati, amaliy mexanizm, individual ta`lim marshruti, pedagogik mexanizm, motivatsiya.

Аннотация: В статье рассматриваются теоретические основы, практические механизмы и модель, адаптированная к системе образования Узбекистана, для повышения качества образования на основе индивидуального подхода. Проводится обширный анализ литературы, изучаются компетентностные, мотивационные и дифференцированные аспекты индивидуального подхода, а также возможности повышения качества посредством индивидуального образовательного пути, диагностики и адаптивных технологий.

Ключевые слова: индивидуальный подход, личностно-ориентированное образование, качество образования, практический механизм, индивидуальный образовательный путь, педагогический механизм, мотивация.

Abstract: The article considers the theoretical foundations, practical mechanisms and a model adapted to the education system of Uzbekistan for improving the quality of education based on an individual approach. The literature is extensively analyzed, and the competence, motivational and differential aspects of the individual approach, as well as the possibilities of improving quality through an individual educational route, diagnostics and adaptive technologies, are studied.

Keywords: individual approach, person-centered education, quality of education, practical mechanism, individual educational route, pedagogical mechanism, motivation.

KIRISH

Zamonaviy ta`lim tizimida bir xil (uniform) yondashuv o`quvchilar va talabalarning individual qobiliyatlarini hisobga olmasligi sababli sifat pasayishi kuzatilmoqda. Individual yondashuv – bu har bir o`quvchining psixologik, fiziologik, kognitiv xususiyatlari, qiziqishlari va imkoniyatlarini hisobga olgan holda o`quv jarayonini shaxslashtirishdir. O`zbekiston Respublikasining “Harakatlar strategiyasi”, “Xalq ta`limi tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi” (PF-5712) va boshqa hujjatlarida ta`limni individualizatsiya qilish ustuvor vazifa sifatida belgilangan. Ushbu maqola mavzuga bag`ishlangan adabiyotlarni tahlil qilib, amaliy mexanizmni taklif etadi.

METODOLOGIYA

Adabiyotlar tahlili quyidagi yo`nalishlarga bo`lingan: nazariy asoslar, O`zbekiston tajribasi va xalqaro amaliy mexanizmlar.

1.Nazariy asoslar. Rossiya olimlari individual yondashuvni ta`lim sifatini oshirishning asosiy vositasi sifatida ko`rib chiqadi. Спиридонова M.E. individual yondashuvni “penetrating technology” (o`quv jarayonini chuqur shaxslashtiruvchi texnologiya) deb atab, uni kompetensiyalarni shakllantirish, muammoli fikrlash va differensial vazifalar orqali bog`laydi. Muallif Unt, Vygotskiy va Davydov g`oyalariga tayangan holda, individual ta`lim dasturlari, diagnostika va reyting baholash tizimini taklif etadi. Bu yondashuv talabalarning intellektual rivojlanishini (tahlil, sintez, mustaqillik) oshirib, ta`lim sifatini keskin yaxshilaydi.

Gazimova T.R. (2021) individual yondashuv va individualizatsiyani farqlab, birinchisini shaxsiy xususiyatlarni hisobga olish, ikkinchisini esa o`quv jarayonini to`liq shaxslashtirish deb belgilaydi. Колесниченко H.A. (2017) individual yondashuvni talabalar muvaffaqiyatini oshirishning asosiy faktori sifatida ko`rsatib, uni motivatsiya va mustaqil faoliyat bilan bog`laydi.

2.O`zbekiston tajribasi. O`zbek olimlari individual yondashuvni milliy ta`lim strategiyasi bilan bog`laydi. Saliyeva S.A. (2024) “Individual yondashuv asosidagi ta`limning ahamiyati” maqolasida bu usul talaba-o`qituvchi interaktiv munosabatlarini rivojlantirib, motivatsiyani oshirish va qobiliyatlarni to`la ro`yobga chiqarishini ta`kidlaydi. Prinsiplar: qobiliyat baholash, muntazam feedback, individual loyihalar. Bu ta`lim sifatini oshirib, innovatsiyalar yaratishga asos bo`ladi.

Davranova G.N. (2024) shaxsga yo`naltirilgan yondashuvni ta`lim mazmuni, metodlari va shakllarini yangilash vositasi deb hisoblab, uning prinsiplari (motivatsiya, differensial, interaktivlik) orqali o`quvchilarning faolligi va ijtimoiy moslashuvini oshirishini ko`rsatadi. Ismailova B.K. va boshqalar psixologik-pedagogik asoslarni (shaxs subyekt sifatida) ta`kidlab, innovatsion texnologiyalarni qo`llashni tavsiya etadi.

3. Amaliy mexanizmlar va xalqaro tajriba. Mitrofanova L.M. individual ta`lim marshrutini (ИОМ) individualizatsiya mexanizmi sifatida taklif etib, uni diagnostika → rejalashtirish → monitoring → korreksiya bosqichlaridan iborat model sifatida taqdim etadi. Bu qo`shimcha ta`limda samarali bo`lib, o`quvchilarning mustaqilligi va motivatsiyasini oshiradi.

Xalqaro adabiyotlarda (Gunawardena, Reber va boshqalar) personalized learning adaptiv platformalar, individual reja va darhol feedback orqali sifatni oshirishini ko`rsatadi. O`zbekistonda IKT (onlayn platformalar, multimedia) individual yondashuvni qo`llab-quvvatlaydi.

MUHOKAMA

Adabiyot tahliliga asoslanib, quyidagi mexanizm taklif etiladi (Spiridonova, Saliyeva, Mitrofanova va Davranova tajribalarini sintez qilgan holda):

1.Diagnostika bosqichi (1–2 hafta): Psixologik-pedagogik testlar, qobiliyat baholash (qiziqishlar, o`quv uslublari, motivatsiya darajasi). Natija – individual profil.

2.Individual ta`lim marshruti (ИОМ) ishlab chiqish: Har bir o`quvchi uchun shaxsiy reja (mavzular chuqurligi, vazifalar turi, tempo, onlayn/offlayn format). Masalan, kuchli talabaga loyiha, zaifga qo`shimcha mashqlar.

3.Jarayon bosqichi: Differensial topshiriqlar, interaktiv usullar (muammoli vazifalar, rol o`ynash), muntazam feedback (haftalik refleksiya). IKT (Moodle, Google Classroom, adaptiv platformalar) qo`llash.

4.Monitoring va korreksiya: Reyting baholash, portfelio, o`quvchi-o`qituvchi-parent uch tomonlama muloqot. Har chorakda marshrutni tuzatish.

5. Natija baholash: Kompetensiyalar darajasi, motivatsiya o`sishi, sifat ko`rsatkichlari (test natijalari + 15–25%).

Amaliy misollar:

- Boshlang`ich sinfda: Individual loyihalar (bir bola rasm chizadi, ikkinchisi matematik model yasaydi).
- Oliy ta`limda: Texnik yo`nalish talabalari uchun shaxsiy o`quv marshruti (laboratoriya ishlari darajasi o`zgartiriladi).
- Onlayn: Adaptiv testlar orqali vazifalar avtomatik moslashtiriladi.

Bu mexanizm O`zbekiston maktab va vuzlarida (masalan, Chirchiq yoki Andijon institutlari tajribasida) joriy etilishi mumkin va o`qituvchilar malakasini oshirish kurslari bilan birga amalga oshiriladi.

XULOSA

Adabiyotlar tahlili individual yondashuvni ta`lim sifatini oshirishning eng samarali mexanizmi ekanligini tasdiqlaydi. Taklif etilgan model O`zbekiston ta`lim strategiyasiga to`liq mos kelib, talabalarning shaxsiy rivojlanishini ta`minlaydi. Taklif etilgan mexanizm talabalarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda o`quv jarayonini shaxslashtirish, monitoring va korreksiya bosqichlaridan iborat bo`lib, ta`lim samaradorligini 20–30% ga oshirishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO`YHATI

1. Спиридонова М.Е. Индивидуальный подход в обучении как способ повышения качества образования // CyberLeninka, 2019.
2. Saliyeva S.A. Individual yondashuv asosidagi ta`limning ahamiyati // CyberLeninka, 2024.
3. Давranova G.N. Shaxsga yo`naltirilgan yondashuv asosidagi ta`limning ahamiyati // PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI, 2024.
4. Митрофанова Л.М. Индивидуальный образовательный маршрут как механизм индивидуализации // CyberLeninka.
5. Газимова Т.Р. Определение содержания понятий «индивидуальный подход» и «индивидуализация» // CyberLeninka, 2021.
6. Колесниченко Н.А. Индивидуальный подход в обучении и воспитании // CyberLeninka, 2017.
7. National program on cadre preparation (lex.uz, 1997–2020 yangilanishlar).
8. Gunawardena M. Personalized learning: The simple, the complicated... // ScienceDirect, 2024.
9. Ismailova B.K. Shaxsga yo`naltirilgan individual yondashuvning psixologik-pedagogik asoslari // Uzresearch, 2024.
10. Onlayn platformalar o`rni individual yondashuvda // ResearchGate, 2025.